

IRENEUSZ MICIUŁA

Uniwersytet Szczeciński

METODYKA BADANIA JAKOŚCI ŻYCIA W SPOŁECZEŃSTWIE I MIEJSCE POLSKI NA ŚWIECIE

Streszczenie

W artykule przedstawiono metodykę badań jakości życia w społeczeństwie. Przeanalizowano najpopularniejsze wskaźniki jakości życia oraz kierunki rozwoju nowych miar. Przedstawiono najpopularniejszy wskaźnik HDI i na jego podstawie określono miejsce Polski na świecie. Opisano również wpływ procesów restrukturyzacji przedsiębiorstw na jakość życia, które oddziałują na ekonomię społeczną i zmiany w otaczającym nas świecie. W artykule omówiono zasady prowadzenia restrukturyzacji przedsiębiorstw w zgodzie z regułami zrównoważonego rozwoju, a także wpływ tych przemian na wyniki badań jakości życia społecznego.

Słowa kluczowe: jakość życia, wskaźniki, mierniki syntetyczne, proces restrukturyzacji, zrównoważony rozwój

Wprowadzenie

Społeczeństwa rozwijające się w dobie globalizacji i szybkiego przepływu informacji czerpią wzorce dotyczące życia z krajów wysokorozwiniętych. Nieosiągalność pewnego stylu konsumpcji budzi poczucie alienacji, niepokoju, a nawet irytacji, które wpływa na ocenę jakości życia. Nawet jeśli rosną podstawowe wskaźniki ekonomiczne (np. PKB), społeczeństwo tego nie odczuwa, co podkreśla subiektywność kategorii jakości życia, ponieważ na te specyficzne odczucia składają się między innymi wiara we własne możliwości, gotowość do

budowania kariery, posiadanie celu życiowego, poczucie zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych czy brak obaw o sytuację materialną w przyszłości¹.

Jakość życia jest kategorią subiektywną i dlatego trudną do zmierzenia, choć podejmowane są próby jej kwantyfikacji. Wśród ekonomistów trwają prace nad skonstruowaniem jednolitego wskaźnika, obejmującego różnorodne aspekty wpływające na jakość życia. Jakość życia jest pojęciem bardzo złożonym. W ekonomii podejmuje się liczne próby odpowiedzi na pytania o dobrobyt społeczny. Przykładowo, ekonomia dobrobytu ocenia, czy dana gospodarka działa dobrze przez pryzmat efektywności alokacji zasobów oraz sprawiedliwość podziału dóbr i usług między członkami społeczeństwa². Mierniki i wskaźniki jakości życia ukazują stan dobrobytu społecznego i ekonomicznego, dlatego powinny być brane pod uwagę przy kształtowaniu polityki społecznej i ekonomicznej państwa. Można stwierdzić, że jakość życia jest ściśle związana ze zrównoważonym rozwojem, więc do charakterystyki jakości życia należy wykorzystać wskaźniki opisujące ekorozwój³.

Celem artykułu jest ukazanie metodyki badań jakości życia w społeczeństwie oraz potrzeby zmian pod tym względem. Dodatkowym celem jest przedstawienie czynników determinujących wyniki badań jakości życia oraz miejsca Polski na świecie według miernika HDI. Pozwoli to ukierunkować rozwój na poprawę jakości życia społeczeństwa.

1. Metodyka badania jakości życia w społeczeństwie i pozycja Polski w świecie

Poziom jakości życia odnosi się nie tylko do wielkości ekonomicznych, mówiących o wielkości produkcji i stanie posiadanego majątku, ale również dotyczy takich elementów, jak bezpieczeństwo, stan samorealizacji, partycypacja w zarządzaniu i możliwości wpływania na ważne wydarzenia narodowe czy stan środowiska przyrodniczego, w którym przyszło nam żyć. Widać więc, że na jakość życia wpływa wiele różnorodnych, często subiektywnych cech. W dotych-

¹ K. Gawlikowska-Hueckel, S. Umiński, *Jakość życia w miastach*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 1999.

² L. Frąckiewicz, A. Frąckiewicz-Wronka, *Metody pomiaru zjawisk społecznych w skali makro- i mikroregionalnej*, Wydawnictwo AE w Katowicach, Katowice 2001, s. 18.

³ E. Zysnarska, *Pomiar jakości życia*, Zeszyty Naukowe Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2002, s. 9.

czasowych badaniach (psychologów, socjologów i ekonomistów) jakości życia bierze się pod uwagę następujące czynniki:

- ochronę zdrowia – 98%,
- bezpieczeństwo życia – 88%,
- stan środowiska naturalnego – 84,7%,
- stopę życiową mieszkańców – 82,3%,
- stan transportu i komunikacji miejskiej – 78,4%,
- sytuację mieszkaniową – 71,3%,
- możliwości edukacji i kształcenia – 67,4%,
- infrastrukturę sportową – 64%,
- dostęp do kultury – 56%,
- sieć handlową – 33,4%.

Odsetki opisujące hierarchię ważności poszczególnych czynników odnoszą się do badań przeprowadzonych w 2010 roku przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową⁴.

Na dobrobyt społeczny i ekonomiczny oddziałuje wiele czynników mierzalnych i niemierzalnych, na przykład ilość dóbr trwałego użytku, długość życia, stan zdrowia czy stan środowiska naturalnego, dlatego trudno stworzyć powszechnie uznany i pełny wskaźnik syntetyczny tego zjawiska. Przykładowo, PKB jest jedynie miarą produkcji, a nie dobrobytu i tak powinien być interpretowany. W tabeli 1 przedstawiono mierniki i wskaźniki, które dają syntetyczną wielkość wyrażoną w pieniądzu, obrazującą jakość życia. Miernik dobrobytu ekonomicznego (*Measure of Economic Welfare* – MEW) i miernik krajowego dobrobytu netto (*Net National Welfare* – NNW) powstały w wyniku przekształcenia PNB, a mianowicie przez zmianę wydatków uwzględnianych w produkcji narodowym. Wskaźniki ekonomicznego aspektu dobrobytu (*Index of the Economic Aspects of Welfare* – EAW) i trwałego dobrobytu ekonomicznego (*Index of Sustainable Economic Welfare* – ISEW) powstały natomiast w ostatnich latach ubiegłego wieku. W koncepcji wskaźnika trwałego dobrobytu ekonomicznego, opracowanego przez H.E. Daly’ego i J.B. Cobba Jr., wprowadzono korektę rozkładu dochodu. Podstawą liczenia tego wskaźnika jest ważona konsumpcja osobista, ważona rozkładem dochodu. Społeczeństwo podzielono na pięć grup

---

⁴ www.ibngr.edu.pl/ (22.02.2013).

Tabela 1. Syntetyczne pieniężne wskaźniki dobrobytu ekonomicznego i społecznego

Wskaźnik	Podstawa obliczeń	Elementy uwzględnione przy obliczeniach
MEW	produkt narodowy brutto	podział PNB na wydatki konsumpcyjne, inwestycyjne i instrumentalne (+) korzyści z majątku, czasu wolnego, efektów zewnętrznych (-) nieuniknione straty, wydatki instrumentalne
NNW	produkt narodowy brutto	(+) konsumpcja rządowa (+) konsumpcja prywatna <i>sensu stricto</i> (+) usługi kapitału dóbr konsumpcyjnych (+) wartość czasu wolnego (+) efekty działalności w gospodarstwach domowych (-) nakłady na ochronę środowiska (-) straty z tytułu zanieczyszczenia środowiska i urbanizacji
EAW	indywidualna konsumpcja	(+) wartość budynków publicznych (+) wartość konsumpcyjnych dóbr trwałego użytku (+) wartość pracy w gospodarstwie domowym, (+) wartość czasu wolnego (+) wydatki na służbę zdrowia (+) wydatki edukacyjne (-) wydatki ochronne (-) koszty zanieczyszczenia środowiska (-) ubytek zasobów naturalnych
ISEW	indywidualna konsumpcja ważona współczynnikiem nierówności społecznej	(+) wzrost kapitału netto (+) bilans inwestycji za granicą i zagranicznych w kraju (-) ochrona zdrowia i edukacja (-) wydatki związane z dojazdami (-) koszty urbanizacji (-) wydatki związane z wypadkami drogowymi (-) zanieczyszczenie środowiska (-) wydatki na konsumpcyjne dobra trwałego użytku (-) ubytek zasobów naturalnych (-) straty wynikające z długookresowych zmian w środowisku (np. efekt cieplarniany) (+/-) różnica kapitału netto (+/-) zmiana pozycji międzynarodowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie S. Gil, J. Śleszyński, *Wskaźnik trwałego dobrobytu ekonomicznego (ISEW)*, „Ekonomista” 2006, nr 1, www.ibngr.edu.pl/ (22.02.2013).

dochodowych, a dla każdej z nich wyznaczono wagi w wyniku wyliczeń tak zwanej konsumpcji indywidualnej⁵.

Nierówności społeczne dostrzeżono przy konstruowaniu wskaźnika trwałego dobrobytu ekonomicznego (ISEW). Wiadomo bowiem, że im większe rozwar-

⁵ T. Borys, *Wskaźniki ekorozwoju*, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 1999, s. 54.

stwienie dochodów, tym mniejsza wartość tego wskaźnika. Ponadto powszechnie wiadomo, że „jakość życia pogarsza się dla większości ludzi, jeśli podział dochodów staje się niesprawiedliwy – nawet, jeśli jednocześnie wzrasta wydajność gospodarcza”⁶.

Do niepieniężnych wskaźników dobrobytu społecznego i ekonomicznego zalicza się tak zwany wskaźnik genewski, w którym brane są pod uwagę kategorie jakościowe: wyżywienia, mieszkania, zdrowia, wykształcenia, rekreacji czy zabezpieczeń społecznych.

Jednym z popularniejszych i stosunkowo prostym wskaźnikiem, łączącym miary pieniężne i niepieniężne, jest HDI (*Human Development Index*). Umieszczenie kraju na liście pod względem rozwoju społecznego w ramach Raportu o rozwoju ludzkości (*Human Development Report*) opracowywanego przez ONZ od 1990 roku, w jednej trzeciej zależy od PKB *per capita*⁷. Pozostałe dwa elementy brane pod uwagę dotyczą oszacowania długości życia w chwili narodzin (śmiertelność noworodków, życie na granicy ubóstwa) oraz osiągnięcia w dziedzinie edukacji (analfabetyzm, procent osób o wykształceniu podstawowym, średnim i wyższym). Jest to podstawowy zakres informacji dla HDI, który oblicza się następująco:

$$I_i = (X_i - \min X_i) / (\max X_i - \min X_i),$$

gdzie:

I – indeks,

X – wartość indeksu,

i – komponent indeksu (zdrowie, PNB lub edukacja).

Na podstawie trendów charakteryzujących wielkość HDI i miejsce w rankingu światowym można określić systemy ekonomiczne i polityczne, a także modele polityki społecznej oraz wewnętrzne różnice i dysproporcje kryjące się za syntetycznymi wskaźnikami. Zgodnie z raportem z 2012 roku Polska na podstawie tego wskaźnika zajmuje 39 pozycję na świecie.

Chcąc dokładniej analizować sytuację jakości życia w danym państwie, należy natomiast wziąć pod uwagę rozbudowany zestaw wskaźników, który został zaproponowany przez Komisję ds. Trwałego Rozwoju Narodów Zjednoczonych

⁶ B. Kaczyńska, *Pomiar i monitoring w polityce społecznej*, „Polityka Społeczna” 2001, nr 5–6, s. 73.

⁷ <http://hdr.undp.org/en/humandev> (5.03.2013).

Tabela 2. Ranking państw według wskaźnika HDI w 2012 roku

Pozycja według wskaźnika HDI	Państwo
1	Norwegia
2	Australia
3	Kanada
4	Szwecja
5	USA
6	Belgia
7	Holandia
8	Japonia
...	...
13	Francja
14	Wielka Brytania
15	Dania
16	Niemcy
17	Włochy
...	...
27	Czechy
...	...
36	Hiszpania
37	Węgry
38	Urugwaj
39	Polska
40	Chile
...	...
69	Brazylia
70	Ukraina
71	Kazachstan
...	...
159	Burkina Faso
160	Niger

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Human Development Report 2012*, <http://hdr.undp.org/en/humandev/> (5.03.2013).

(Agenda 21 z 1992 r.). W dokumencie tym sformułowano działania na rzecz zrównoważonego i równomiernego rozwoju oraz potrzebę analizowania zestawu 130 wskaźników. Instrumentarium to pozwala badać jakość życia w czterech dziedzinach: społecznej, ekonomicznej, ekologicznej i instytucjonalnej. Mierniki te są następujące:

- a) społeczne wskaźniki trwałego rozwoju: zwalczanie ubóstwa, stabilność demografii, promocja edukacji i świadomości społecznej, ochrona i promocja zdrowia, promocja trwałego osadnictwa;
- b) ekonomiczne wskaźniki trwałego rozwoju: wskaźniki produkcji typu PKB, współpraca międzynarodowa, zmiany modelu konsumpcji, zasoby i mechanizmy finansowe, transfer ekotechnologii;
- c) środowiskowe wskaźniki trwałego rozwoju: ochrona jakości i dostępności zasobów powierzchni ziemi, ochrona atmosfery, zapobieganie wylesieniom i suszom, promocja zrównoważonego rozwoju wsi i rolnictwa, ochrona bioróżnorodności, biotechnologie, bezpieczne dla środowiska postępowanie z odpadami;
- d) instytucjonalne wskaźniki trwałego rozwoju: integracja problematyki środowiska i rozwoju w procesie podejmowania decyzji, rola głównych grup społecznych, nauka dla trwałego rozwoju, międzynarodowe mechanizmy prawne.

Wskaźnik jakości życia (*Quality of Life Index*), opracowany w 2005 roku dla odzwierciedlenia poziomu życia i satysfakcji życiowej w poszczególnych krajach, jest oparty na metodologii, która łączy rezultaty ankietowania subiektywnej satysfakcji życiowej z obiektywnymi czynnikami jakości życia w różnych państwach. Parametry jakości życia oraz mierniki użyte do przedstawienia tych parametrów są następujące⁸:

- sytuacja materialna – PKB na osobę w USD, uwzględniając parytet siły nabywczej,
- zdrowie – oczekiwana długość życia, w latach,
- stabilność polityczna i bezpieczeństwo – ocena jakościowa,
- życie rodzinne – wskaźnik rozwodów (na 1000 mieszkańców), wyrażony w skali od 1 (najniższy wskaźnik rozwodów) do 5 (najwyższy),
- życie wspólnotowe – zmienna ta ma wartość 1 albo 0,
- klimat i geografia – dla rozróżnienia między klimatem gorącym i zimnym,
- bezpieczeństwo zatrudnienia – stopa bezrobocia, w procentach,
- wolność polityczna – przeciętne wskaźniki wolności w skali od 1 (całkowicie wolny) do 7 (bez wolności),
- równość płci – proporcje przeciętnych zarobków mężczyzn i kobiet.

---

⁸ www.eiu.com/public (8.03.2013).

W długim okresie jakość pracy zatrudnionych ludzi determinuje poziom jakości życia, a jakość życia w formie sprzężenia zwrotnego oddziałuje na jakość pracy. Obowiązkiem państwa jest więc stworzyć takie warunki, aby rosła jakość pracy. Wówczas wzrośnie jakość produktów i podniesie się jakość życia, która z kolei stworzy warunki do wzrostu jakości pracy. Dobrym pomysłem jest koncepcja stworzenia i doprowadzenia do realizacji kompleksowego programu zabezpieczenia jakości pracy, a przez to i jakości życia w kraju⁹. Zadanie te spełniałby program restrukturyzacji przedsiębiorstw na zasadach zrównoważonego rozwoju. Jednak „decydenci ciągle jeszcze nie zdają sobie sprawy, iż podstawowym i najważniejszym czynnikiem wyjścia z kryzysu jest podniesienie w pierwszej kolejności jakości pracy, a następnie produktów i życia¹⁰.

Wszystkie wskaźniki poziomu jakości życia społeczeństwa (rozwoju społeczno-gospodarczego) w zależności od stopnia agregacji można podzielić na trzy grupy¹¹:

- a) syntetyczne, najbardziej ogólnie charakteryzujące rozwój społeczno-gospodarczy (np. PKB, dochód narodowy na mieszkańca, HDI);
- b) szczegółowe, obrazujące wybrane dziedziny rozwoju społeczno-gospodarczego (np. stopa inwestycji, liczba odbiorników TV na 100 gospodarstw domowych);
- c) symptomatyczne, charakteryzujące jedynie wybrane dziedziny (np. liczba komputerów na 100 gospodarstw domowych).

Badając i oceniając rozwój społeczny, z jednej strony chce się dokonać jak najbardziej wnikliwego, wszechstronnego i wieloaspektowego opisu rozwoju społecznego, z drugiej zaś strony opracować jeden wyrazisty wskaźnik. W przypadku pierwszego rozwiązania wyłania się, co najmniej kilka ważnych przeszkód: niedostępność wielu danych, nieprzejrzystość (rozmycie) obrazu złożonego z setek wskaźników, znaczny koszt prowadzonych badań oraz lekceważenie tych wskaźników przez ekonomistów i polityków zapatrzonych w sukces gospodarczy mierzony wzrostem PKB. Pomiaru jednowskaźnikowe mają zarówno wady, jak i zalety, podobnie jak wskaźniki wzrostu gospodarczego (np. PKB), ponieważ

---

⁹ M. Woźniak, *Wzrost gospodarczy. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo AE w Krakowie, Kraków 2004, s. 118.

¹⁰ S. Gil, J. Śleszyński, *Wskaźnik trwałego dobrobytu ekonomicznego (ISEW)*, „*Ekonomista*” 2006, nr 1.

¹¹ J. Endicott, J. Nee, W. Harrison, R. Blumenthal, *Quality of life enjoyment and satisfaction questionnaire: A new measure*, „*Journal of Psychology*” 1993, Vol. 29 (2), s. 321–326.

w trakcie badań gubią wiele ważnych spraw. Przez to uniemożliwiają wyciągnięcie wielu istotnych wniosków i decydenci nie będą wiedzieli, które obszary życia wymagają zmian.

Tabela 3. Typowe (najczęściej występujące) wartości określające jakość życia

Grupa wartości	Wartości, mierniki, wskaźniki
Wartości psychologiczno-moralne	<ul style="list-style-type: none"> – poglądy filozoficzne na życie, w tym wyznaczenie – wrodzone cechy psychiczne, nabyte cechy charakterologiczne – aktualna hierarchia wartości moralnych i ich rola w życiu osoby – sprawność psychofizyczna – aktualna hierarchia wartości intelektualnych i etycznych oraz ich rola w życiu osoby, zadowolenie z pracy
Wartości społeczno-kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> – pochodzenie społeczne, wykształcenie, poziom inteligencji – znajomość języków obcych, cechy nabyte, umiejętności i zdolności, miejsce urodzenia, miejsca zamieszkania – kontakt z kulturą, umiejętność współżycia międzyludzkiego – umiejętność współdziałania z innymi, stosunek do fauny i flory – środowisko ludzkie, w którym przebywa osoba, kręgi przyjaciół znajomych i związki rodzinne, doznania społeczno-kulturalne
Wartości techniczno-ekonomiczne	<ul style="list-style-type: none"> – poziom zamożności mierzony stanem posiadanych zasobów (np. domy, mieszkania, samochody, dzieła sztuki, stan konta, złoto, papiery wartościowe) dziś i w przeszłości – poziom dochodów realnych uzyskiwanych z pracy i posiadanego kapitału, darowizny, prezenty, nagrody, kwoty wygrane, podatki, poziom jakości nabytych wyrobów i usług – ceny dóbr i usług, dostęp do dóbr i usług, koszty jakości – koszty eksploatacji dóbr, system gwarancji i rękojmi – system kredytowy i poziom odsetek, wynalazki, innowacje

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.eiu.com/public/> (8.03.2013).

Wiadomo, że wszystkie mierniki mają zalety i wady. Obecnie najpopularniejszym miernikiem jest HDI, mimo że opiera się jedynie na trzech czynnikach (wielu uproszczeniach). Jednak ze względu na fakt, że stosunkowo łatwo i szybko można go obliczyć, jest on najczęściej stosowany, natomiast wskaźnik jakości życia (*Quality of Life Index*), dostarczający istotnych informacji w różnych dziedzinach życia, niestety, wymaga wielu, często trudnych obliczeń. Ekonomisci nadal pracują nad znalezieniem bardziej optymalnego wskaźnika lub zestawu wskaźników do pomiaru jakości życia. Przykładową koncepcją jest zestaw trzech wskaźników podzielonych ze względu na grupy wartości przedstawione w tabeli 3.

2. Zrównoważony rozwój jako czynnik determinujący wyniki badań jakości życia

W ramach Unii Europejskiej prowadzone są prace na rzecz szerszego zaangażowania w planowanie podstaw rozwoju zrównoważonego. W raporcie końcowym grupy roboczej ekspertów zdefiniowano kluczowe zagadnienia związane z procesami restrukturyzacji przedsiębiorstw w relacji do rozwoju zrównoważonego. Podstawowym aspektem jest wykorzystanie istniejących zasobów do ograniczenia konieczności zagospodarowywania nowych obszarów, czyli regeneracja, rewitalizacja terenów już wykorzystanych. Ziemia jest dobrem podstawowym, którego zasób jest skończony. Tereny raz zagospodarowane niezwykle rzadko są ponownie przekształcane w obszary przyrodnicze, a przecież ziemia jest podstawowym środkiem produkcji rolniczej, natura zaś głównym elementem jakości środowiska zamieszkania.

Kwestia dobrych procesów restrukturyzacji przedsiębiorstw w ramach zrównoważonego rozwoju zamyka się w obrębie racjonalnego wykorzystania zasobów oraz sprzyjaniu wizji długoterminowej, nie patrząc wyłącznie na obecny zysk ekonomiczny, ale raczej na efektywność ekonomiczną, która będzie przyjazna środowisku naturalnemu. Ciągłość w równomiernym i stabilnym rozwoju przestrzeni oraz wielofunkcyjne zagospodarowanie o odpowiedniej do charakteru miejsca intensywności mają sprzyjać nie tylko efektywności ekonomicznej, ale również rozwojowi społecznemu danego regionu, a więc wszystkim tym czynnikom, które mają wpływ na jakość życia ogólnego. Pozwoli to na unikanie w przyszłości dużych wahań w gospodarce, od bardzo szybkiego wzrostu, głównie dzięki wykorzystaniu nowych technologii, ale często również takich, które powodują degradację środowiska i nadmierne wykorzystanie zasobów, łącznie z nieodwracalnymi skutkami, do zapaści i kryzysów wywoływanych przez tę krótkowzroczność. Podstawową zasadą w procesach restrukturyzacji przedsiębiorstw jest analiza zalet i wad wprowadzanych zmian nie tylko pod względem efektywności ekonomicznej, lecz również wpływu na cały region i społeczeństwo. Na straży tak pojętego rozwoju zrównoważonego powinny stać zasady i normy prawne regulujące ten stan rzeczy, aby proces ten był oparty na zasadach dążących do zrównoważonego rozwoju. Dzięki tym zasadom osiągnie się nową (lepszą) jakość życia, która w oczywisty sposób napędza rozwój. Ekonomiści od lat opracowują wskaźniki, które pomogą określić i zobiektywizować dla celów porównawczych poziom życia, czyli poziom zaspokojenia potrzeb za pomocą dóbr materialnych

i usług w jednostce czasu. Badania obejmują zarówno wskaźniki syntetyczne jak i symptomatyczne, dotyczące między innymi warunków indywidualnych wyborów zachowań konsumpcyjnych, warunków pracy, warunków ekologicznych, rozmiarów czasu wolnego i sposobów ich zagospodarowania czy organizacji życia społecznego. W wymiarze lokalizacji poziom życia wiąże się natomiast z¹²:

- jakością i standardem mieszkania,
- jakością środowiska zamieszkania,
- dostępnością i różnorodnością miejsc pracy (rodzaj, dywersyfikacja zarobków),
- podażą elementów infrastruktury społecznej i usług, na przykład sklep, szkoła, szpital,
- dostępnością usług kultury i miejsc rekreacji.

Związek między poziomem życia a zrównoważonym rozwojem jest więc czytelny, dlatego procesy restrukturyzacji przedsiębiorstw prowadzone zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju w dłuższej perspektywie będą niewątpliwie pozytywnie wpływać na tak szeroko rozumianą jakość życia. Znaczenie ma obecność i dostępność odpowiednich elementów w sferze funkcjonalno-przestrzennej życia oraz gwarancja zrównoważonego rozwoju tych czynników. Przybliżenie koncepcji zrównoważonego rozwoju, a jednocześnie pomoc instytucji regionalnych w podejmowaniu wspólnych działań na rzecz łagodzenia skutków restrukturyzacji, rozwoju regionu i poprawy sytuacji na rynkach pracy, to priorytetowe zadania. Wymuszana twardymi zasadami rachunku ekonomicznego, restrukturyzacja przedsiębiorstw powoduje istotne zmiany na rynku pracy, dlatego niezbędne są działania wykorzystujące dostępne narzędzia i fundusze do wspierania rozwoju regionalnego i procesów restrukturyzacyjnych, które będą zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju i pozytywnie wpłyną na najważniejsze sfery życia (m.in. na pracę, możliwości rozwoju, bezpieczeństwo państwowe i przyrodnicze, stabilny i zdrowy wzrost). Dla osiągnięcia najlepszych rezultatów oraz komplementarności prowadzonych działań niezwykle ważna jest współpraca między przedsiębiorstwem jako podstawowym podmiotem w gospodarce rynkowej a jego otoczeniem, zawłaszcza z państwem i instytucjami, które powinny odgrywać rolę regulatorów prowadzących do zrównoważonego rozwoju społeczeństwa, a przez to i jakości życia.

---

¹² K. Portney, *Taking sustainable cities seriously: Economic development, the environment, and quality of life in American cities*, Urban Policy and Research, Vol. 21, Issue 3, Cambridge Press, 2003, s. 302.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju opiera się w istocie rzeczy na trzech filarach, a mianowicie efektywności ekonomicznej, ale uwzględniającej ponoszenie kosztów społecznych i środowiskowych, trosce o środowisko oraz równowadze społecznej uwzględniającej działania na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy i podnoszenia jakości życia. Jedną z ważnych zasad zrównoważonego rozwoju, podkreślaną w kontekście wspierania procesów restrukturyzacyjnych, jest zasada współuczestnictwa, która wiąże się z zaangażowaniem wszystkich uczestników życia społeczno-gospodarczego w regionie. Ważną konkluzją jest natomiast podkreślenie znaczenia synergii prowadzonych działań na rzecz restrukturyzacji i ich wpływu na otoczenie restrukturyzowanych przedsiębiorstw. W przeprowadzaniu wszelkich działań restrukturyzacyjnych niezwykle ważna jest także szybkość ich podejmowania, a także długofalowa perspektywa ich planowania. Konieczne jest również dopasowywanie działań do kontekstu, w jakim dany proces restrukturyzacyjny jest podejmowany, co wiąże się z potrzebą zaangażowania szerokiego grona instytucji lokalnych i regionalnych oraz samego przedsiębiorstwa.

Podsumowanie

W artykule dokonano analizy metodyki wykonywania badań jakości życia w społeczeństwie. W jej wyniku wskazano na potrzeby zmian i dalszego rozwoju mierników takiej oceny, ponieważ rozbudowane instrumentarium wymaga skomplikowanego zbierania i przetwarzania informacji, co grozi rozmyciem wartości badań i powstaniem zamętu. Należy zatem dążyć do wypracowania porównywalnego systemu wskaźników, które usatysfakcjonują swoją obiektywnością różne grupy społeczne i będą przydatne w procesach decyzyjnych wpływających na przemiany w gospodarkach świata.

W artykule przedstawiono najpopularniejsze wskaźniki jakości życia oraz kierunek rozwoju nowych miar, a także konkluzje dotyczące czynników, które determinują wyniki badań jakości życia. Potwierdzają to wyniki badań jakości życia na świecie według miernika HDI, z których wynikają wysokie pozycje państw rozwijających się zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju (np. kraje skandynawskie). Wnioski te pozwolą państwom świata, w tym Polsce, której miejsce w rankingu spada w porównaniu z poprzednimi latami, na ukierunkowanie rozwoju na wzrost jakości życia społeczeństwa.

Omówiono również procesy restrukturyzacji przedsiębiorstw, które wpływają na ekonomię społeczną i zmiany w otaczającym nas świecie, na jakość życia. Zrównoważony rozwój ma pozytywny wpływ na jakość życia społeczeństw lokalnych i całych narodów. Istotnym warunkiem kształtowania pozycji konkurencyjnej firmy na rynku są procesy restrukturyzacji, które dostosowują przedsiębiorstwo do zmieniających się możliwości i warunków otoczenia, co wpływa na efektywność funkcjonowania. Jedną z przyczyn obecnego kryzysu gospodarczego są nieustające zmiany i procesy dostosowawcze do nowej technologii jedynie w celu podnoszenia efektywności ekonomicznej. Nie uwzględnianie przyrodniczych i społecznych aspektów takich zmian w długim okresie przynosi odwrotny (niepożądany) skutek, nie tylko dla samej firmy, ale również dla całych społeczności i narodów. Trzeba zatem zauważyć, że przemiany restrukturyzacyjne muszą być kontrolowane i regulowane przez odpowiednie instytucje i organy państwowe, co wydaje się niezbędne w zrównoważonym rozwoju. Uchroni to nie tylko przed drastycznymi falami kryzysów, ale również pozwoli na utrzymanie stabilnego rozwoju jakości życia społecznego.

Literatura

- Borys T., *Wskaźniki ekorozwoju*, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 1999.
- Endicott J., Nee J., Harrison W., Blumenthal R., *Quality of Life Enjoyment and Satisfaction Questionnaire: A New Measure*, „Journal of Psychology” 1993, Vol. 29 (2).
- Frąckiewicz L., Frąckiewicz-Wronka A., *Metody pomiaru zjawisk społecznych w skali makro- i mikroregionalnej*, Wydawnictwo AE w Katowicach, Katowice 2001.
- Gawlikowska-Hueckel K., Umiński S., *Jakość życia w miastach*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 1999.
- Gil S., Śleszyński J., *Wskaźnik trwałego dobrobytu ekonomicznego (ISEW)*, „Ekonomista” 2006, nr 1.
- <http://hdr.undp.org/en/humandev/>.
- Human Development Report 2010-2012*, <http://hdr.undp.org/en/humandev/>.
- Kaczyńska B., *Pomiar i monitoring w polityce społecznej*, „Polityka Społeczna” 2001, nr 5–6.
- Portney K., *Taking Sustainable Cities Seriously: Economic Development, the Environment, and Quality of Life in American Cities*, Urban Policy and Research, Vol. 21, Issue 3, Cambridge Press, 2003.

Woźniak M., *Wzrost gospodarczy. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo AAE w Krakowie, Kraków 2004.

www.ibngr.edu.pl/.

www.eiu.com/public/.

Zysnarska E., *Pomiar jakości życia*, Zeszyty Naukowe Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2002.

THE METHODOLOGY OF STUDY THE QUALITY OF LIFE IN SOCIETY AND PLACE POLISH IN THE WORLD

Summary

The article presents the research methodology of quality of life in society. In the article analysis the most common indicators of quality of life and the directions of the development of new measures. Shows the most popular indicator HDI and on the basis of an analysis of Polish places in the world. Also describes the impact of restructuring processes on the quality of life that affect the social economy and changes in the world around us. The article contains the principles of corporate restructuring in accordance with the rules of balanced development, and the impact of these changes on the results of the quality of social life.

Keywords: quality of life, indicators, synthetic meters, restructuring process, balanced development